

Znanje je luč: vzgoja in izobraževanje skozi čas s poudarkom na dekliški uršulinski šoli na loškem gradu. Izdal in založil Loški muzej Škofja Loka, Škofja Loka 2013, 72 str.

Katalog Znanje je luč je spremljal istoimensko razstavo, ki je prikazovala zgodovino izobraževanja na loškem s poudarkom na dekliški uršulinski šoli. Uvodni del kataloga, kjer so zbrani prispevki Jane Mlakar, mag. Miha Ješeta, Silvestra Gabrščka in mag. Nataše Polajnar Frelih, vpeljejo bralca v temo ter mu zbudijo zanimanje. Osrednji del kataloga se začne s predstavitvijo razvoja šolstva na loškem, ki ga je napisala Biljana Ristić.

Prve podatke o šolstvu na loškem zasledimo v 13. stoletju. V tem času je vsaka župnija imela klerika, ki je skrbel za cerkveno petje in vodenje šole. Kot prvi loški učitelj se leta 1271 v listinah ljubljanskega križevniškega reda omenja Wolfinus-Scolasticus de Lak. Dečki so se v šolah učili latinščine, branja, petja ter računanja premičnih cerkvenih praznikov. Šola jih je sprva pripravljala le na duhovniški stan, z razvojem obrtnega in trgovskega življenja pa se je pojavila tudi potreba po usmerjeni izobrazbi. Mestna šola, v kateri so se šolali sinovi trgovcev in bogatih meščanov, se v Loki prvič omenja leta 1474. Pouk je obsegal računanje, pisanje pisem in javnih listin, latinščino, materni jezik ter osnove zgodovine, zemljepisa in prirodoписа.

S prihodom protestantizma v drugi polovici 16. stoletja je bila v Škofji Loki ustanovljena protestantska šola. Ta ni potekala v slovenskem jeziku, tako kot večina tovrstnih šol pri nas, temveč v nemškem jeziku. Ker sta freisinški škof in deželni knez ostro nastopila proti taki šoli, se je pouk kmalu izvajal prikrito po domovanjih premožnih loških protestantov. V protireformaciji je šola dobila nov zagon, saj je leta 1627 starološki graščak Mihael Papler dal sezidati novo šolsko poslopje.

Po uvedbi splošne šolske obveznosti leta 1774 so bile za vzgojo preprostega ljudstva ustanovljene trivialke, za višje sloje pa glavne šole in normalke. V glavnih šolah, ki so stale v okrožnih mestih in trgih, so se otroci učili računanja, pisanja, branja, verouka, latinščine, mehanike, geometrije, risanje, zemljepisa, zgodovine, prirodopisa, gospodarstva in latinščine. Učitelj v Škofji Loki je vsak predmet poučeval v slovenskem in nemškem jeziku. Tovrstni sistem je bil prekinjen z nastankom Ilirskih provinc, po njihovem razpadu pa je bil obnovljen. Loška trivialka se je leta 1825 spremenila v glavno šolo, dobila pa je tudi nove prostore. Leta 1842 so odprli še nedeljsko šolo. Pouk je nemoteno potekal do 1. svetovne vojne, ko se je skrčil in razdelil na dopoldanski in popoldanski. Po vojni je število učencev zopet naraslo in leta 1932 so sezidali novo poslopje za osnovno in meščansko šolo. Med 2. svetovno vojno je pouk obiskovalo izredno malo otrok, leta 1944 pa je bil pouk prekinjen. Po vojni so ustanovili nižjo gimnazijo, leta 1950 pa še višjo. Leta 1958 so bile uvedene osemletne osnovne šole in štiriletne gimnazije. V šestdesetih letih je mesto dobilo osnovno šolo za otroke s posebnimi potrebami, nekdanja obrtno-nadaljevalna šola pa se je preoblikovala v Šolo za kovinske stroke in obrt lesne stroke (današnji srednji šoli za lesarstvo in strojništvo).

Pregledu splošnega razvoja šolstva sledi tema uršulinskega šolstva v Škofji Loki, ki ga je napisal Jože Štukl. In kaj je povedal o sestrar uršulinkah? Njihovo glavno poslanstvo je bila vzgoja in izobraževanje ženske mladine. Vzgoja ni temeljila na pritisku in grožnjah, temveč na svetovanju, pomoči in ljubezni. Redovnice pri svojem delu niso uporabljale leskove šibe. Poleg verske vzgoje so poudarjale humanistično izobrazbo in predmete, kot so materinščina, latinščina, grščina, filozofija, zgodovina in lepe umetnosti. V Škofjo Loko so uršulinke prišle leta 1782 in nadomestile klarise, katerih red je bil z jožefinskimi reformami razpuščen. Z razvojem uršulinske šole se je pojavila potreba po novih prostorih, zato so leta 1890 kupile in temeljito prezidale loški grad. Vodile so zunanjo (ljudska, nedeljska oz. ponavljalna in gorska šola, otroški vrtec) in notranjo (meščanska in ljudska šola, učiteljske, nemški in trgovski tečaj, kmetijsko-gospodinj-ska šola) dekliško šolo. Zunanjo šolo so obiskovala dekleta vseh družbenih slojev, ki so se po pouku vračale domov, notranja šola pa je bila namenjena dekletom od daleč in so zato bivala v internatu. Gojenke v notranji šoli so v celoti vzdrževali starši. Pouk je potekal v nemškem jeziku, Slovenščina pa je bila obvezni predmet samo za Slovenke. Zunaj rednih šolskih ur so se gojenke lahko učile igranja inštrumentov in tuje jezike. Po končanem šolanju so jim uršulinke omogočile še tečaje vedenja, klekljanja, šivanja, gospodinjstva, strojepisja ... Med 1. svetovno vojno je bila šolska dejavnost deloma okrnjena, ker so prostore gradu preuredili v vojaško bolnišnico. Šola je potem nepreki-

njeno delovala do leta 1941, ko so Nemci zasedli grajsko poslopje. Po koncu vojne je bil grad nacionaliziran, uršulinke pa šolske dejavnosti niso smele obnoviti.

V katalogu je bogato slikovno gradivom, za piko na i pa so na koncu zbrani še vtisi nekdanjih gojenk. Da imajo šolska leta na gradu ohranjena v lepem spominu lahko razbere bralec iz njihovih spominov, zadosti zgovorni pa so bili tudi njihovi nasmeški in žareči pogledi, ko so se sprehajale po razstavi in obujale spomine.

Neža Hrovat